

RAPPORT
Salamanderbefaring i Levanger 2004

Dag Dolmen
NTNU Vitenskapsmuseet, Trondheim

November 2004

D.Dolmen
NTNU Vitenskapsmuseet
7491 Trondheim

tlf.: 73592108, fax: 73592295, e-mail: dag.dolmen@vm.ntnu.no

FORORD

Befaringa ble gjort 29 august 2004 etter oppdrag fra Levanger kommune. Formålet var finne ut om storsalamanderen *Triturus cristatus* fortsatt fantes i tidligere kjente lokaliteter på Ekne og dessuten å søke å verifisere en opplysning om (stor?)salamander i Frol.

INNLEDNING

Forekomsten av storsalamander på Ekne er bl.a. beskrevet av Dolmen (1983): Både den direkte truede storsalamanderen og den sårbare småsalamanderen *Triturus vulgaris* er blitt funnet i to tjern: Lomtjørna og Sætertjørna Nf. Selbu ved vestenden av Byavatnet. Småsalamander (muligens også storsalamander?) skal også ha hatt tilhold i den nærliggende Skalitjørna før det ble satt ut fisk der på 1960-tallet(?); ett eksemplar av småsalamander ble dessuten sett senere. Videre ble storsalamander påtruffet mer tilfeldig i en myrdam Vf. Skalitjørna og et vandrende individ helt nede på Selbu gard. Salamanderne i Lomtjørna og Sætertjørna er nærmere beskrevet hos Dolmen & Koksvik (1983). Lokalitetene er imidlertid ikke undersøkt for salamandere etter 1975, dvs. for nærmere 30 år sia. Spørsmålet var om salamanderne fortsatt eksisterte i de nevnte tjerna.

Opplysningene om salamander i Frol kommer fra forsker Roar Lund, den gang lektor i Levanger, som våren 1999 sammen med skoleklasse fant salamandere i Snastjørna på Rinnbustadmyrene, ved vegen til Frol-vulusjøen. Det var den gang snakk om at det (kanskje) var storsalamander.

METODE

Lokalitetene ble undersøkt gjennom observasjoner fra bredden i vekslende vær med polariserte briller, og gjennom håving med standard slaghåv i vannvegetasjonen. Omtrentlig én time ble benyttet pr. lokalitet. En del invertebrater som lot seg artsbestemme i felt, er også tatt med i resultatene.

RESULTATER og KONKLUSJONER

Snastjørna i Frol (UTM – svart rutenett: PR 244642, 300⁺ m o.h.)

Dette er ei grunn, vakker myrtjorn med vegetasjon av bl.a. flaskestarr, elvesnelle, bukkeblad, flotgras, vanlig tjornaks og noen nøkkeroser. Jeg tok håvprøver rundt hele tjørna. Av amfibier ble funnet mange (>12-20) metamorfoseklare larver (dvs. 0+) av småsalamander og en liten (0+) frosk *Rana temporaria*.

Av invertebrater ble det bl.a. registrert øyestikkere (Odonata): mange imagines av *Lestes sponsa*, som er en relativt sjelden art i Nord-Trøndelag, noen få *Sympetrum danae*, larver av *Coenagrion hastulatum*, *Aeshna juncea*, *Leucorrhinia dubia* og *Cordulia aenea*. Av biller (Coleoptera) ble det funnet *Dytiscus* sp.(?), *Acilius sulcatus* og *Colymbetes paykulli* m.fl.

Konklusjon 1. Tjørna er relativt faunarik og inneholder noen sjeldne arter. Storsalamander ble ikke funnet, men bestanden av småsalamander synes god; antallet larver på seinsommeren var høyt. Ut fra beliggenheten nært opp til veg egner tjørna seg godt som ekskursjonsobjekt. En forutsetning er at det ikke gjøres inngrep i salamanderbestanden, dvs. at artsvernet blir respektert.

Skalitjørna, Ekne (NR 967608, 170 m o.h.)

Dette er ei tildels djup myrtjørn med flytetorvbredder. Utover *Sphagnum*'en er vegetasjonen sparsom. Jeg gjorde undersøkelser rundt hele tjørna. Selv om lokaliteten synes å egne seg godt for salamander, ble ingen registrert. En frosk (1+) ble riktig nok observert. Imidlertid er det tydelig at tjørna ikke (lenger) har fisk, da det ble påvist usedvanlig høy tetthet av indikatordyr på dette: Av ryggsvømmeren *Notonecta lutea* (Hemiptera) ble det registrert ca. 1 individ pr. løpende m breidd og omtrent tilsvarende for vasskalven *Acilius sulcatus* (Coleoptera). Av øyenstikkere (Odonata) ble det registrert imagines av *Lestes sponsa*, *Aeshna juncea* og *Sympetrum danae*, dessuten larver av *Coenagrion* sp. og *Libellula quadrimaculata*.

Lomtjørna, Ekne (NR 964608, 190 m o.h.)

Tjørna er ei typisk midt-norsk storsalamandertjørn; den likner Skalitjørna, men har en del grunnere partier og her og der nøkkeroser. Noen få småsalamanderlarver (4-5), store og i god kondisjon, ble sett på grunnpartiene. Omkring 9 storsalamanderlarver på 5-6 cm lengde og 1 metamorfosert (0+) individ ble fanget (og sluppet igjen) og flere sett på 1/3 runde rundt tjørna.

Av invertebrater ble det bl.a. registrert *Notonecta lutea* (Hemiptera), *Dytiscus lapponicus* og *Acilius sulcatus* (Coleoptera) og *Lestes sponsa*, *Aeshna juncea*, *Ae. grandis* og *Sympetrum danae* (Odonata).

Sætertjørna, Ekne (NR 962611, 190 m o.h.)

Denne tjørna er annerledes enn de andre. Bredden er mindre bløt og gyngende, og en betydelig del av tjørna er relativt grunn. Vannvegetasjonen er noe rikere med et større innslag av nøkkeroser. Tidligere undersøkelser har vist at Sætertjørna også har bedre vannkvalitet enn de to foregående tjørna. På ½ runde rundt tjørna ble det registrert noen få larver eller nylig metamorfoserte individer (= 3 x 0+) av småsalamander og tilsvarende 6 x 0+ individer på vel 6 cm lengde av storsalamander. Det ble i tillegg sett flere "sprell" i dyet, noe som viste at det var flere salamanderlarver tilstede.

Av invertebrater ble det registrert mange *Notonecta lutea* (Hemiptera) og *Acilius sulcatus* (Coleoptera), dessuten *Lestes sponsa*, *Aeshna juncea*, *Ae. grandis* og *Sympetrum danae* (Odonata).

Konklusjon 2. Det er ikke gjort synlige inngrep i/ved salamanderlokalitetene på de siste ca. 30 år, og begge salamanderartene finnes fortsatt i både Lomtjørna og Sætertjørna, tilsynelatende i gode bestander. I samarbeid med grunneier bør området sikres for salamandernes framtid. Etter min mening bør også salamander (begge arter) gjeninnføres til Skalitjørna, da tre lokaliteter for å sikre artens overlevelse er mye bedre enn to lokaliteter. Disse tjørna inneholder for øvrig en også ellers interessant fauna, med regionalt sjeldne arter.

Nye finnesteder for salamander på Frosta

Småsalamander er fra før av kjent fra noen få lokaliteter i Frosta. Miljøvernleder Roar Pettersen (pers. medd.) har imidlertid registrert flere sikre og noen usikre salamandertjern i grenseområdene mot Levanger, både på nord- og på sørsida av vegen mellom Ekne og Frosta. Noen (minst 2) av disse har også storsalamander. Jeg besøkte to-tre av disse potensielle salamanderlokalitetene ved Storheia Nf. Sottjørna: a) dam på toppen av Storheia, b) dammer på Storlimyra VNVf. Storheia og c) Krokvatnet VSVf. Storheia (NR 913602, 290 m o.h.). I den sistnevnte lokaliteten fant jeg 3 larver av storsalamander.

Forslag om sikring av salamanderbestandene

De her nevnte lokalitetene representerer i dag de nordligste kjente forekomstene av storsalamander i verden (bortsett fra en gjenværende lokalitet i Bjugn på Fosenhalvøya). Lokalitetene er derfor spesielt verdifulle. De største farene for salamandere, og for storsalamanderen i særdeleshet, er (ofte ulovlig) fiskeutsetting, dessuten drenering og/eller forurensning av ynglelokalitetene. Også i skogbruket bør en ta hensyn til salamanderlokalitetenes nærområder. Sikringen av salamandere på Ekne bør fortrinnsvis ses i sammenheng med et større område der de nylig oppdaget salamanderlokalitetene på Frosta (se ovafor) også blir tatt med.

Et første steg på denne vegen er imidlertid å framskaffe en god oversikt over alle (gamle og ev. nye) salamanderforekomster og deres status innafor området Ekne – Nesvatnet – Hammervatnet – Hoplafjorden – Hovdalsvatnet (Frosta) – Atlo (Frosta) – Trondheimsfjorden – Ekne. Dette området består for en stor del av ”uberørt villmark”. Med unntak for noen små, framtidige ”reservater” og mindre restriksjoner bør et slikt salamandersikringsområde ikke være noe til hinder for skogbruk, jakt og friluftsliv – bortsett fra forbud mot fiskeutsetting innafor visse områder. Det kan nevnes at dette området også har mange andre regionalt sjeldne arter bl.a. av amfibier (padde *Bufo bufo*) og øyestikkere.

REFERANSER

Dolmen, D. 1983: A survey of the Norwegian newts (*Triturus*, Amphibia); their distribution and habitats. - Medd. norsk viltforsk. 3 (22): 1-72.

Dolmen, D. & Koksvik, J.I. 1983: Food and feeding habits of *Triturus vulgaris* (L.) and *T. cristatus* (Laurenti) (Amphibia) in two bog tarns in central Norway. - Amphibia-Reptilia 4: 17-24.